

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

ОПОРНИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

з дисципліни «Туристські формальності»

для здобувачів вищої освіти спеціальності 242 «Туризм»
освітня програма «Туризмознавство», ОС «бакалавр»

Запоріжжя
2021

Опорний конспект лекцій з дисципліни «Туристські формальності для здобувачів вищої освіти спеціальності 242 «Туризм», освітня програма «Туризмознавство» ОС «Бакалавр» / Д.Д. Гурова. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2021. – 42 с.

Укладачі: Д.Д. Гурова к.геогр.н. доцент

Рецензент: В.М. Зайцева, к.п.н., професор

Відповідальний за випуск: Д.Д. Гурова.

Затверджено
на засіданні кафедри
«Туристського, ресторанного
та готельного бізнесу»

Протокол № 1 від 14.08.2020

НМК факультету
Протокол № 1
від «31» серпня 2020 р.

ЗМІСТ

Вступ	4
Тема 1. Поняття «туристські формальності»	6
Тема 2. Паспортні формальності	11
Тема 3. Візові формальності та митні формальності	19
Тема 4. Правила перевозу через кордон України рослин, тварин, культурних цінностей	28
Тема 5. Медико-санітарні формальності	35
Рекомендована література	42

ВСТУП

Міжнародний туризм – це поїздки осіб, що з туристською метою подорожують за межі країни постійного проживання. При цьому в'їзний і виїзний туризм відрізняються напрямками туристського потоку. Туристи, які перетинають державний кордон, обов'язково відбувають туристські формальності – процедури перевірки прикордонними службами правильності оформлення виїзних документів, дотримання митних, валютних, медико-санітарних правил. Туристські формальності, пов'язані з перетином державних кордонів, є невід'ємною частиною міжнародного туризму, його головною особливістю. Чим більше відрізняються грошові системи держав, чим більше перешкод постає на шляху вільного пересування людей, чим значніші мовні бар'єри (хоч вони і не належать до туристських формальностей, але, розділяючи народи, впливають на розвиток туристських контактів), тим суттєвішими є відмінності міжнародного і внутрішнього туризму. **Туристські формальності** – навчальна дисципліна, яка вивчає особливості туристських формальностей, які існують у світі.

Мета: надання системних знань та навичок в оформленні необхідних документів, без яких виїзд за кордон або запрошення іноземного туриста стає неможливим.

Завдання: Методичні – викласти теоретичні основи та методологічні особливості застосування системного підходу у вивченні туристських формальностей України та країн світу.

Пізнавальні – сформувані уявлення про існуючі види туристських формальностей. Викласти основні правила отримання закордонного паспорту в Україні, розглянути особливості отримання віз в різні країни світу. Висвітлити митні та медико-біологічні формальності. Виокремити роль формальностей безпеки у сучасному туризмі.

Практичні – формувати практичні навички роботи студентів зі спеціальною літературою, орієнтувати їх на інтенсивну роботу, критичне осмислення здобутих знань, опрацювати необхідні навички для роботи з підготовки документації для виїзду за кордом, враховуючи існуючі туристські формальності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати

загальні компетентності: Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісні взаємодії при вирішенні поставлених завдань; здатність підтримувати загальний рівень фізичної активності й здоров'я для ведення активної соціальної та професійної діяльності; здатність до сприйняття культури та звичаїв інших країн і народів, толерантного ставлення до національних, расових, конфесійних відмінностей, здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

факхові компетентності: – Знання етичних і нормативно-правових норм, що регулюють відносини людини з людиною, із суспільством і з навколишнім середовищем; використовувати нормативні і правові документи у сфері туристської діяльності; здатність застосовувати на практиці знання з організації програми обслуговування, страхування туристів, роботи з туристськими документами в рамках процесу комплектації туристської подорожі; здатність застосовувати на практиці принципи організації туристських формальностей для забезпечення основних прав та безпеки подорожі туристів; здатність інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристську інформацію, уміння презентувати туристський інформаційний матеріал.

Очікувані програмні результати навчання:

1. Оволодіння практичними навичками щодо принципів створення та виконання програм перебування туристів; умов виконання туристських формальностей: паспортно-візових, митних, валютних та медико-санітарних.

2. Вміти формувати асортимент туристського продукту (турів), етапів планування туристських подорожей, програмного їх забезпечення.

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ «ТУРИСТСЬКІ ФОРМАЛЬНОСТІ»

План:

1. Поняття «формальності», «туристські формальності».
2. Мета і завдання формальностей
3. Види формальностей.
4. Поліцейські формальності.

Як такого легального поняття туристських формальностей в нормативних актах немає, тому що дані формальності регулюються різними нормативними актами і стосуються не лише туристів, а й інших категорій громадян.

Формальність – це переважно обов'язкова дія, передбачена встановленими правилами, або дотримання певної форми чи процедури. Формальності в міжнародному туризмі – це дії і процедури, пов'язані з обов'язковим виконанням туристами, які перетинають державний кордон, встановлених правил, що регулюють порядок виїзду, в'їзду і перебування в іншій країні. Правила для мандрівників встановлюються на підставі міждержавних договорів, чинних міжнародних норм і місцевих звичаїв і є обов'язковими для туристів, туристських фірм, інших організацій, які мають відношення до міжнародного туризму.

Туристські формальності держави запроваджують з метою державної безпеки, боротьби з незаконною міграцією, міжнародним тероризмом, торгівлею наркотиками, проституцією тощо, а також для гарантування безпеки мандрівників і захисту навколишнього середовища. Туристські формальності безпосередньо стосуються самих туристів: оформлення закордонних паспортів і віз, проходження митних процедур, валютний, медичний і санітарний контроль. Туристські фірми теж зобов'язані дотримуватися адміністративних формальностей, до яких належать оформлення ліцензії, сертифіката відповідності на турпродукт, який вони створюють, реєстрація в МЗС, присвоєння туристського референс-номера, акредитація в іноземних посольствах.

Отже, туристські формальності – це перевірка дотримання туристами і суб'єктами туристської діяльності порядку і правил, встановлених державними органами при в'їзді в країну і виїзді з країни.

Туристські формальності є елементами міжнародного приватного права. Тепер розглянемо туристські формальності більш докладно.

Туристські формальності можна поділити на такі види:

- поліцейські;
- паспортні та візові;
- митні формальності і валютний контроль;
- медико-санітарні;
- формальності безпеки і страхові.

Недотримання хоча б однієї з формальностей може перешкодити виїзду туриста за кордон. Жорсткість формальностей впливає на міжнародні туристські потоки, ускладнюючи пересування людей. Не сприяють зростанню кількості туристських поїздок, наприклад, складна і затягнута в часі процедура оформлення виїзних документів, надмірно високий консульський збір, запровадження обмежень на обмін валюти.

При цьому під *поліцейськими формальностями* розуміються процедури, пов'язані з перевіркою дотримання особами, що перетинають державний кордон, встановленого паспортно-візового режиму. Здійснення цього виду контролю покладено на відповідні служби в аеропортах, на залізничних і шосейних дорогах, морських та річкових вокзалах.

Паспортно-візові формальності – це формальності, пов'язані з дотриманням правил перетину кордонів держав і перебування на їх території.

Митні формальності. Фізичні особи, які перетинають митний кордон, повинні заповнити митну декларацію встановленої форми. Декларація заповнюється кожною особою, яка досягла 16-річного віку. *Декларування* – це заява за встановленою формою (письмовою, усною тощо) митному органу точних відомостей про товари та транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон, їх кількість, найменування та інших відомостей, необхідних для митних цілей.

Заповнена митна декларація, а також товари, що переміщуються фізичною особою через митний кордон, пред'являються співробітникам митних органів для митного оформлення і митного контролю. Митне оформлення проводиться в місцях, встановлених для виїзду і в'їзду фізичних осіб через митний кордон. Це може бути зал міжнародного аеропорту, територія або

приміщення на території автомобільного пункту пропуску і т.д.

В ході митного оформлення співробітниками митних органів здійснюють митний контроль.

У перелік форм митного контролю входять перевірка документів і відомостей, необхідних для митних цілей, митний огляд товарів і транспортних засобів, облік товарів і транспортних засобів, усне опитування фізичних і посадових осіб і як виняткова міра – особистий огляд.

Під *санітарними (медичними) формальностями* розуміються процедури, пов'язані з перевіркою дотримання особами, що перетинають державний кордон, та їх тваринами (якщо такі є) установлених вимог про вакцинації (щеплення). Контроль дотримання формальностей здійснюється спеціальними санітарними службами в прикордонних пунктах, які використовуються для виїзду і в'їзду з країни, і складається зазвичай у перевірці у туристів і мандрівників міжнародного сертифікату про вакцинацію. У необхідних випадках санітарні формальності передбачають вакцинацію туристів і мандрівників на місці або їх тимчасову ізоляцію в карантині, якщо є вірогідність перенесення інфекційних захворювань. Для тварин, що перевозяться туристами і мандрівниками потрібні відповідні ветеринарні сертифікати.

Страхові формальності представляють собою відносини із захисту майнових інтересів фізичних і юридичних осіб при настанні різного роду несприятливих подій (страхових випадків) за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати ними страхових внесків (страхових премій). При цьому відшкодування застрахованому потерпілому, пов'язаних з цим втрат (збитків), здійснюється в межах страхової суми, яка визначається договором страхування (страховим полісом) між страхувальником і страховиком, в якості якого виступає страхова компанія.

Взаємодія з консульствами – це формальності, пов'язані із захистом інтересів громадян на території інших держав.

Взаємодія з турфірмами і офісами – це формальності, пов'язані безпосереднім забезпеченням туру. Укладаючи договір з туроператором, клієнт купує не послуги туроператора безпосередньо, а тільки право на отримання цих послуг від партнерів туроператора – туристських фірм, перевізників та ін.

Поліцейські формальності.

Під поліцейськими формальностями розуміють процедури, пов'язані з перевіркою дотримання громадянами, які перетинають державний кордон при в'їзді і виїзді з країни, паспортно-візового режиму, з'ясуванням мети їхнього прибуття в країну, місцезнаходження і термінів перебування.

Здійснення прикордонного контролю покладено на прикордонні служби в міжнародних аеропортах, морських і річкових вокзалах, на шляхах міжнародного залізничного й автомобільного сполучення.

У багатьох країнах при проходженні на кордоні паспортного контролю необхідно заповнювати спеціальні картки прибуття. Дуже часто такі картки видаються ще на борту літака, в потязі безпосередньо перед в'їздом у країну. В них турист вписує свої прізвище та ім'я, місце народження (країну), професію, вказує мету поїздки й адресу постійного місця проживання (населений пункт чи країна). Це робиться з метою контролю за в'їздом-виїздом громадян, у тому числі іноземців (нерезидентів), а також з метою отримання інформації для туристської статистики.

Підставою для пропуску через державний кордон туристів, транспортних засобів, вантажів, товарів і тварин є наявність документів на право виїзду чи в'їзду (паспортів, віз та ін.). Не підлягають пропуску через державний кордон іноземні громадяни, яким відповідно до законодавства країни не дозволений в'їзд чи заборонений виїзд із неї.

Пропуск туристів, їхніх транспортних засобів, товарів і вантажів через державний кордон регулюється законодавством країни в'їзду. Прикордонний контроль включає перевірку підстав для пропуску через кордон, виявлення і затримку порушників правил перетину кордону, вантажів, товарів і тварин, ввезення чи вивезення яких заборонено законодавством країни, а також порушників митного, імміграційного, санітарно-карантинного, ветеринарного, транспортного та іншого видів контролю.

Туристи чи транспортні засоби, які перетинають державний кордон із порушенням встановлених законом правил, визнаються порушниками державного кордону.

Поліцейські формальності, пов'язані з процедурою контролю за дотриманням правил і термінів перебування іноземних туристів у

країні і виїзду з неї, в багатьох країнах виконує спеціально створена туристська поліція. В її функції входить також перевірка наявності у туристських фірм ліцензій, прийом скарг туристів, організація роботи ліній зв'язку термінової допомоги, боротьба з наркотиками і проституцією, охорона пам'ятників і об'єктів туризму. Поселяючись у готель, кожен іноземний громадянин заповнює спеціальну форму – картку прибуття, в якій вказує свої паспортні дані: прізвище, ім'я, по батькові, дату народження, громадянство, мету приїзду, термін перебування, адресу постійного місця проживання та ін. Як правило, у цій же формі наводяться основні правила проживання і режим роботи готелю, включаючи правила пожежної безпеки. Підпис туриста є свідченням того, що він ознайомлений із правилами, цінами на проживання й обслуговування. Потім відомості з картки прибуття записуються в журнал реєстрації клієнтів готелю. Журнал і картки прибуття контролюються поліцейськими, імміграційними й іншими службами держави.

За порушення правил перебування в країні туристська поліція карає штрафами, ув'язненням чи достроковим виселенням з країни.

Питання до самопідготовки:

1. Перерахуйте основні міжнародні законотворчі документи з питань регулювання туристських формальностей.
2. Поясніть, для чого потрібні міжнародні організації.
3. Коли була створена ЮНВТО і які основні цілі та напрямки діяльності даної організації?
4. Розкажіть про діяльність ICAO та IATA. У чому відмінності діяльності таких організацій, як ICAO і IATA?
5. Які спеціалізовані туристські організації крім ЮНВТО існують у світі та Україні? Розкажіть коротко про кожну.
6. Розкажіть про Міжнародної конфедерації студентського туризму International Student Travel Confederation – ISTC.

ТЕМА 2. ПАСПОРТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ

План:

1. Історія становлення паспортної системи.
2. Види паспортів, які існують у світі.
3. Правила отримання закордонного паспорта громадянами України.

Закордонний паспорт – це офіційний документ, що засвідчує громадянство і особистість людини, що виїжджає за кордон. Він видається компетентними органами держави і служить підтвердженням того, що його власник є громадянином цієї держави (громадянином, якщо ця держава є республікою, або – підданим, якщо ця держава є монархією).

Необхідно відзначити, що з самого початку і аж до теперішнього часу видача закордонних паспортів переслідувала насамперед мету контролю за виїздом за кордон громадян даної країни. В урядових документах вказувалося, що «нікому не дозволяється виїжджати з країни без паспорта». Це і по сей день – основна функція закордонного паспорта. Наприклад, в рамках розробленої Єдиної системи комп'ютерного контролю ЄС, США і Канади за пересуванням своїх і іноземних громадян це обумовлено окремо.

Паспортна система зародилася ще у XV ст., а першість у її винаході належить Німеччині. Потрібно було якимось чином відокремити чесних мандрівників, торговців і ремісників від величезного числа бродяг, розбійників і жебраків, які поневірялися Європою. З цією метою були введені особливі документи, що засвідчують особу. Пізніше такі документи стали називатися паспортами (слово «паспорт» походить від французького «pasesport», що означало дозвіл на проїзд через порт).

Поступово значення паспорта зростало. У XVII ст. в ряді країн Європи вводяться особливі паспорти для ремісничих учнів, з'являються спеціальні паспорти для людей з країн, де лютувала чума. Ці паспорти так і називали «чумні».

З введенням і зміцненням цієї системи виникло поняття «поліцейська держава», яка жорстко контролювала громадян. Остання, вводячи інститут паспорта, переслідувала дві основні мети:

поліцейську – полегшення піймання злочинців і контроль «за підозрілими особами у вигляді охорони державної безпеки» та фіскальну – стягування певних зборів за паспорт.

Згодом багато держав стали вводити у себе паспорту. У тому, що паспортна система з'явилася не так благом, скільки гальмом, особливо на шляху економічних зв'язків, держави Європи змогли переконатися вже до середини XIX ст. До цього часу всі паспортні обмеження для пересування були скасовані в Німеччині, Данії, Іспанії, Італії та ряді інших країн.

До кінця XIX ст. на зміну паспортній системі в європейських державах прийшов так званий легітимаційний порядок, згідно з яким громадянин не зобов'язаний мати паспорт, а при необхідності його особистість могла бути посвідчена іншим документом. Паспорт стає обов'язковим документом лише при виїзді громадянина за кордон.

Отже, розглянемо які існують закордонні паспорти у світі.

Римська конференція з міжнародних подорожей і туризму (1963 р.) рекомендувала урядам узгодити універсальні вимоги до паспортних формальностей, зокрема, привести закордонні паспорти всіх держав у відповідність до стандартів ІКАО, що уможливить їх перевірку за допомогою комп'ютерних систем.

Крім звичайних закордонних паспортів тієї чи іншої держави, в міжнародних поїздках з метою туризму можуть використовуватися міжнародні студентські картки – International Student Identity Card (ISIC) (посвідчення особи), а в окремих випадках (не по лінії туризму) інші документи:

- паспорт (посвідчення особи) іноземця чи особи без громадянства, який видається іноземному громадянину, що постійно проживає в державі;
- дипломатичні, консульські, службові паспорти;
- сімейні паспорти на чоловіка і дружину (з дітьми чи без дітей);
- паспорт (посвідчення особи) дитини;
- паспорт моряка;
- інші спеціальні документи.

У пресі з'являються повідомлення про різні документи, які нібито дають можливість вільно подорожувати світом. Про них варто розповісти детальніше.

Паспорт громадянина світу, або "Паспорт Нансена". Історія

цього документа пов'язана з Лігою Націй і ініціативою Фрітьофона Нансена із заміною національного закордонного паспорта іншим документом, щоб полегшити пересування біженців та осіб, які втратили свої документи під час військових конфліктів.

"Нансенівські паспорти" – тимчасові посвідчення особи, введені для біженців та осіб без громадянства (апатридів) Лігою Націй за ініціативою Ф. Нансена. Видавалися в 20-х рр. ХХ століття на підставі спеціальної Женевської угоди 1922 р. У 1942 році цей паспорт визнали уряди 52 країн світу і він став першим переїзним документом для біженців. Було видано близько 450 000 паспортів Нансена з метою допомогти біженцям без громадянства знайти притулок у належній країні.

Слід пам'ятати, що в даний час цей документ визнається лише кількома країнами: Буркіна-Фасо, Еквадор, Мавританія, Того, Замбія. Тому слід обережно ставитися до рекламних оголошень, що пропонують за завідомо велику плату виготовити "Паспорт Нансена", або "Паспорт Громадянина Світу", власник якого нібито зможе їздити за кордон у будь-яку країну без віз та інших дозволів. Міжнародна організація World Service Authority претендує на поширення таких паспортів серед жертв військових конфліктів.

Паспорт римського католицького ордена лицарів Мальти. Італійський Орден Лицарів Мальти не має своєї національної приналежності, але його паспорт визнається більш ніж в 30 країнах. Мальтійський орден – один з найдавніших, найпрестижніших і найвпливовіших лицарських орденів в сучасному світі. Він визнається суб'єктом міжнародного права – своєрідною державою без території, що об'єднує людей різних національностей і релігійних переконань. Мальтійський дипломатичний паспорт цінується вище шенгенської візи. Як правило, члени Ордену займають дуже високе соціальне становище: на чолі лицарів Мальтійського ордена в своїх країнах стоять іспанський король і англійська королева.

Паспорт Мальтійського ордена – заснований організацією вільних підприємців, його продажна ціна становить близько 50 тис. дол. США. Підрозділяється на кілька рангів – паспорт Графа, Герцога, Принца і інше. Текст французькою, англійською або італійською мовою говорить: "Великий канцлер Суверенного військового госпітального ордена Святого Іоанна Єрусалимського і Мальтійського просить не перешкоджати пересуванню пред'явника цього паспорта і

надавати йому всіляку підтримку ..." Паспорт Мальтійського ордена дає право безвізового в'їзду в 32 країни; віза потрібна для в'їзду в США, Канаду, Австралію і Таїланд.

Паспорт Ватикану. У всіх країнах світу цей документ офіційно визнається як різновид дипломатичного паспорта. Він видається офіційним католицьким особам в ранзі не нижче кардинала або легату Папи Римського. Паспорт Ватикану – найзначніший і дорогий на вигляд. На його коричневій шкіряній обкладинці витиснуті золотом схрещені ключі святого Петра і папська тіара. На відміну від інших паспортів, у ватиканському немає прохання до офіційних осіб надавати його пред'явнику всіляке сприяння – вважається, що йому буде протегувати сам Всевишній.

Паспорт Організації Об'єднаних Націй. ООН видає своїм співробітникам документи, на ніжно-блакитній обкладинці яких написано слово "Свідоцтво". Такий паспорт дає право безвізового в'їзду в країни, що є членами цієї організації. На практиці паспортами ООН користуються ті, хто прямує на різні міжнародні конференції або бере участь в короткострокових програмах, що проводяться міжнародними організаціями.

"Камуфляжні паспорти" – це паспорти так званіх "зниклих країн". Від фальшивих паспортів їх відрізняє тільки те, що друкуються ці паспорти на справжніх, але на бланках, що вийшли з ужитку. Камуфляжний паспорт може бути виданий від імені держави, яка припинила існування (наприклад, Південний В'єтнам), від імені держави, яка змінила свою назву (наприклад, Верхня Вольта називається тепер Буркіна-Фасо), від імені реальної держави, яка ніколи не видавала паспортів або ж від вигаданої держави.

У більшості країн світу використання камуфляжних паспортів незаконно. Такий документ не є другим паспортом, як, наприклад, це може бути у особи з подвійним громадянством. Отримати візу будь-якої держави за таким паспортом не вдасться. Також можуть виникнути проблеми з законом при пред'явленні камуфляжного паспорта всередині країни.

Паспортні формальності України.

Відповідно до Закону "Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну", основними документами, на підставі яких громадяни України можуть виїжджати і в'їжджати в Україну, визнані:

– закордонний паспорт;

- дипломатичний паспорт;
- службовий паспорт;
- паспорт моряка.

Дипломатичний паспорт видається Міністерством закордонних справ України громадянам України, які відповідно до Віденської конвенції 1961 року про дипломатичні відносини та іншими міжнародними договорами при виїзді за межі України для виконання покладених на них службових обов'язків мають дипломатичний імунітет. До таких громадян України відносяться:

- президент України;
- члени Верховної Ради;
- члени Уряду України та прирівняні до них за посадою особи;
- дипломатичні співробітники і дипломатичні кур'єри

Міністерства закордонних справ України;

- члени сім'ї (дружина, чоловік, неповнолітні діти, непрацездатні повнолітні діти) громадянина України, який має дипломатичний паспорт і відрядженого за межі території України в офіційне представництво України або в представництво України при міжнародній організації за межами території України, які проживають або такі спільно з ним.

Посадовим особам та особам, які супроводжують їх в службовому відрядженні за межі території України, видається *службовий* паспорт на термін не більше ніж на 5 років.

Дипломатичний паспорт і службовий паспорт є власністю України, і після завершення терміну службового відрядження за межі України ці документи підлягають поверненню в організацію, яка направила громадянина в службове відрядження.

Паспорт моряка (посвідчення особи моряка) є дійсним документом для виїзду з України і в'їзду в Україну на судні, до судової ролі якого

Всі чотири види закордонних паспортів, з одного боку, є основними документами, що засвідчують особу громадянина України за її межами, а з іншого – документами на право виїзду з України в будь-яку країну світу.

Паспорт, що видається громадянину на загальних умовах, прийнято називати загальногромадянським. Три інших види закордонних паспортів (дипломатичний, службовий, паспорт моряка) є спеціальними.

Паспорт громадянина України для виїзду за кордон оформлюється дітям від народження строком на 4 роки, громадянам віком від 16 років – строком на 10 років. За новими правилами його не можна продовжити.

Як оформити закордонний паспорт.

Подати до підрозділу ДМС необхідні документи (у разі проживання за кордоном подати документи до відповідної дипломатичної установи).

У разі оформлення паспорта з електронним чіпом, під час оформлення заяви у підрозділі ДМС необхідно пройти процедуру сканування відбитків вказівних пальців рук. Сканування відбитків пальців рук дітей здійснюється з 12 років за дозволом батьків (законних представників).

Перевірити правильність внесення персональних даних про себе до заяви-анкети, звертаючи при цьому особливу увагу на правильність написання транслітерації свого прізвища та імені, та засвідчити власним підписом у заяві-анкеті правильність таких даних. Треба особливо звертати увагу на відповідність написання прізвищ в батьків та дітей. Зміна хоча б однієї букви унеможливилює подорож за кордон.

Звернутися до територіального органу або підрозділу ДМС та отримати паспорт громадянина України для виїзду за кордон, надавши паспорт громадянина України для внесення відповідної відмітки.

У разі оформлення протягом 20 робочих днів сума адміністративного збору складає 682 грн. У разі термінового (протягом 7 робочих днів) оформлення, сума адміністративного збору складає 1034 грн.

Відповідно до вимог Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення паспорта громадянина України для виїзду за кордон, його тимчасового затримання та вилучення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07.05.2014 р. № 152 (із змінами), для оформлення паспорта для виїзду за кордон у разі тимчасового виїзду за кордон особа подає:

– заяву-анкету (заява-анкета на оформлення біометричного закордонного паспорта заповнюється під час подачі документів. Після оформлення заяви потрібно пройти процедуру сканування відбитків вказівних пальців рук, фотографування та оцифрування підпису);

- паспорт громадянина України (для осіб, що досягли 14-річного віку);
- свідоцтво про народження (у разі оформлення паспорта для виїзду за кордон вперше особі, що не досягла 14-річного віку);
- документ про реєстрацію у Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків;
- документи, що підтверджують сплату адміністративного збору, або оригінал документа про звільнення від його сплати;
- закордонні паспорти, які були видані раніше (за наявності);
- у разі оформлення паспорта особі, що не досягла дванадцятирічного віку, або особі, яка не може пересуватись самостійно у зв'язку із тривалим розладом здоров'я, що підтверджується відповідною довідкою лікувального закладу, може бути подано дві фотокартки розміром 10 x 15 сантиметрів для внесення відцифрованого зображення особи шляхом сканування.

На офіційному сайті ДМС про це не сказано, але працівники регіональних відділень ДМС вимагають ще ксерокопії усіх сторінок громадянського паспорта. Відповідно й ксерокопію ідентифікаційного коду та закордонного паспорта (одну сторінку з фото).

Громадяни України можуть мати два закордонні паспорти. Під час оформлення біометричного закордонного паспорта не обов'язково здавати закордонний паспорт старого зразка з чинними візами.

Термін розгляду заяви.

Заяви про оформлення паспорта розглядаються протягом не більш як 20 робочих днів з дня подання документів, за виключенням наступних випадків:

- при терміновому оформленні (за заявою особи) із сплатою подвійного розміру держмита та вартості послуги – до 7 робочих днів;
- якщо поїздка пов'язана з терміновим лікуванням від'їжджаючого, від'їздом особи, яка супроводжує тяжкохворого, чи смертю родича, який проживав за кордоном, – протягом трьох робочих днів;
- у разі виїзду на постійне місце проживання (еміграція) – 3 місяці;
- у разі виїзду на постійне проживання за кордон усиновленої іноземцями дитини – громадянина України паспорт оформляється у строк до 10 робочих днів.

Біометричний закордонний паспорт можна оформити *не лише за місцем реєстрації, а й у будь-якому обраному відділенні ДМС.*

У деяких із них є можливість записатися в електронну чергу на зручний час, але не раніше, ніж за два тижні.

Записатися в електронну чергу можна за електронною адресою **<http://dmsu.gov.ua/online>** або через термінали у відділеннях ДМС. На сайті Державної міграційної служби нові дати для запису в електронну чергу з'являються кожного робочого дня о 00:00. На практиці це означає, що записуватись до електронної черги ДМС варто відразу по дванадцятій ночі, щоб не прогавити місце.

Можна записатися також у поточну чергу, прийшовши до відділення ДМС (у тому числі до того, де є електронна черга).

Крім того, отримати біометричний закордонний паспорт можна також у *відділеннях ДП Документ*, однак це коштуватиме дорожче.

Після закінчення терміну оформлення закордонного паспорта, його потрібно буде забрати у відділенні ДМС, ЦНАПі чи відділенні ДП Документ. Для цього необхідно буде мати з собою внутрішній паспорт. Знову здаються відбитки пальців для перевірки.

Від внесення відцифрованих відбитків до безконтактного електронного носія можна відмовитись.

Порядок здійснення права громадян України на виїзд з України, випадки тимчасового обмеження права громадян на виїзд з України регулює Закон України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» від 21.01.1994 року № 3857-XII.

Питання до самопідготовки:

1. Становлення паспортної системи, її призначення.
2. Визначте, які паспорти світу вже є недійсними.
3. Визначте, які паспорти визнані найкращими за дизайном.
4. Розкрийте процедуру отримання закордонного паспорта в Україні.
5. Визначте, за яких умов громадянину України може бути відмовлено в отриманні закордонного паспорта.

ТЕМА 3. ВІЗОВІ ТА МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ

План:

1. Види віз.
2. Правила оформлення віз до Шенгенської зони.
3. Правила оформлення віз до Великої Британії.
4. Митні формальності.
4. Новий митний кодекс України.

Для в'їзду до іншої держави окрім дійсного закордонного паспорта потрібно дотримання встановленого порядку отримання відповідного дозволу – візи.

Віза (лат. "visa" – бачене) – відповідна відмітка (штамп, марка, вклейка і так далі) в паспорті іноземного громадянина. Віза видається офіційною (консульською) владою тієї держави, куди звертається власник паспорта, на підтвердження того, що останньому дозволений в'їзд до цієї країни.

Віза також може бути окремим документом, що видається іноземцеві, що в'їжджає в країну. Наприклад, радянська віза, раніше складалася з трьох окремих частин – в'їзної, середньої, і виїзної, на двох з них була фотографія власника. В'їзна частина відривалася на контрольно-пограничному пункті при прибутті туриста, а виїзна – при його убуванні. Потім вони прямували у відповідний підрозділ спецслужб, де робилося звірення фотографій.

Поступово візи стали бути чорнильними відбитками друку, в який заносилися дати передбачуваного в'їзду і виїзду, що відповідають термінам придбаного туристом туру. Потім більшість країн перейшли на наклейку бланка із складним захистом на одну із сторінок паспорта. Характерно, що міра захисту такого бланка щорічно удосконалюється. На візу США, що проставляється в паспорті, переноситься мультимедійним способом фотографія туриста, міра захисту такої візи від підробок надзвичайно висока.

Але віза – це тільки частина питання, пов'язаного з в'їздом до іншої країни і існуючими туристськими формальностями. Все більше держав вимагають від іноземних туристів, що в'їжджають до них, окрім паспорта і візи, зворотного квитка, мати ще і грошові кошти, достатні для цивілізованої поїздки. Хоча віза і є основним документом

для відвідування іншої держави, слід знати, що вона не дає гарантії, що зарубіжна поїздка обов'язково відбудеться.

Віза лише підтверджує, що паспорт туриста зареєстрований в консульській установі держави, яку належить відвідати. Остаточне рішення про в'їзд до цієї або іншої держави буде прийнято лише відповідною імміграційною (пограничними, поліцейськими і іншими компетентними органами) владою на кордоні цієї держави.

Якщо особа, що в'їжджає в країну, з якихось причин, на думку імміграційної влади, не відповідає положенню туриста, то вона не буде пропущена через кордон, незважаючи на наявну у неї візу, видану посольством.

Виділяють наступні типи віз:

“Аеропортна” (тип “А”) – дає право перебувати в межах транзитної території аеропорту (тобто без права виходу за її межі);

“Транзитна” (тип “В”) – дає право транзитного проїзду територією країни (лише до 5 днів);

“Шенген” (тип “С”) – дає право перебувати в країні яка видала візу протягом визначеного терміну, а також з такою візою можна здійснювати поїздки всією територією шенгенської зони;

“Національна” (тип “D”) – довгострокова віза, що дає право перебувати тільки на території країни що видала таку візу. Також така віза надає право транзитного проїзду територією інших країн Євросоюзу, та право перебувати у країнах шенгенської зони до 3 місяці на пів року (максимум 90/365).

Термін дії візи.

Отже, розглянемо, які є візи з точки зору тривалості дії. Їх можна умовно розділити на 2 категорії:

1. Короткострокові візи – дають можливість перебування протягом 1 – 90 діб.

2. Довгострокові візи – розраховані на перебування від 90 діб до декількох років.

Типи віз за кількістю відвідувань.

Певні види віз можуть давати право на одноразовий в'їзд, а можуть використовуватися протягом тривалого терміну необмежену кількість разів (так звані мультивізи).

До групи короткострокових віз входять наступні види:

- туристська віза;
- гостьова віза;

- ділова віза;
- транзитна віза.

Оскільки в Україні діє безвізовий режим з країнами Шенгенської угоди, то віза для подорожі в ці країни непотрібна. Але варто все рівно знати правила оформлення шенгенських віз.

У кожного посольства / візового центру процес йде по-своєму, про що необхідно обов'язково переконатись на сайті посольства / візового центру. Чим уважніше ознайомитеся з вимогами і чим краще їх виконаєте, тим імовірніше отримання візи. Якщо виконати всі вимоги посольства, причини відмовити у нього просто не буде.

Посольство цікавить тільки три моменти:

- Чи є особа, що перетинає кордон тим, за кого себе видає (і чи їде з тією метою, яку декларує).
- Чи повернеться на батьківщину.
- Чи вистачить фінансових можливостей, щоб повністю оплатити перебування в цій країні.

Перелік документів у різних посольств схожий (за рідкісним винятком). Документи, що подаються в посольство можна розділити на такі групи:

Ідентифікація особистості:

1. Закордонний паспорт + копія (з копіями всіх попередніх віз – якщо такі є) та національний паспорт (+ копія), необхідний переклад на англійську мову

2. Біометрична ідентифікація, тобто актуальне фото і відбитки всіх пальців. Зняття відбитків пальців здійснюватиметься *лише при першій подачі заявки на отримання шенгенської візи*. У разі необхідності оформлення наступної шенгенської візи (протягом 59 місяців) зняття відбитків пальців не здійснюватиметься. При цьому відліком часу вважається дата подання заявки.

3. Анкета (в принципі вона стандартна для країн шенгенської угоди), відмінності якщо і є, то вони не значні. Можна скачати на сайті посольства / візового центру

4. Одна фотографія паспортного зразка для шенгенської візи (80% обличчя) (клеїться на анкету).

Гарантія повернення:

5. Довідка з роботи (необхідний переклад на англійську мову). Деякі, наприклад італійське посольство, вимагає завірену копію трудової книжки. Якщо турист є приватним підприємцем, то зазвичай

потрібно подавати свідоцтво про реєстрацію + копію звітів за останній період.

Документи, що підтверджують рід занять і наявність фінансових засобів, а також підтвердження існування фінансових зв'язків з Україною.

1.1 Наймані працівники:

– довідка з місця роботи з зазначенням посади, стажу роботи та терміну відпустки. В довідці повинні бути вказані: ім'я, прізвище і посада особи, яка її підписала, контактні дані і інформація про реєстрацію підприємства,

– заробітна плата за останні 6 місяців.

1.2 Приватні підприємці:

– ліцензія/реєстрація підприємства місцевими органами влади або остання податкова декларація

1.3. Особи, які не працюють:

– письмова підписана декларація, яка відображає фінансову ситуацію подорожуючої особи, наявність спонсору подорожі.

1.4 Пенсіонери – документ, який підтверджує отримання пенсії.

1.5 Учні і студенти

– учнівський/студентський квиток або довідка зі школи/вищого навчального закладу.

1.6 В інших випадках:

– документ, який підтверджує право власності (на землю, будинок, автомобіль або, в окремих випадках, інше майно);

– або остання податкова декларація (у випадку осіб, які подорожують вперше).

6. Зворотний квиток підтверджує намір повернутися і його вимагає більшість посольств / візових центрів.

Фінансові гарантії:

7. Авіаквитки (оплачений транспорт) в обидві сторони.

8. Заброньований готель (доводить, що вам є де жити).

9. Довідка з банку (необхідний переклад на англійську мову) – це найважливіший пункт, який в кінцевому підсумку визначає, отримає дана людина візу чи ні. В принципі, довідку з банку можна замінити іншими видами фінансового забезпечення, але на сьогоднішній день – це найзручніший спосіб підтвердити, що у туриста є гроші на поїздку.

10. Крім того, для підтвердження фінансових можливостей, посольство / візовий центр часто вимагають (або рекомендують) надати довідку про рух коштів на рахунок за останні три місяці (необхідний переклад на англійську мову).

11. Медична страховка – без неї одержання візи неможливо. Задоволення це на короткий термін не дороге, зате непередбачених обставин вбереже власника і приймаючу сторону від зайвих турбот і фінансових витрат (покриття витрат на медичне обслуговування щонайменше на € 30 000).

Як оформити візу до Великої Британії.

По-перше, потрібно заповнити онлайн-анкету на сайті візового центру. Заповнювати її потрібно англійською мовою, точно вказуючи всі необхідні дані. Британське посольство вимагає, щоб усі поля були заповнені, інакше ви не зможете перейти на наступну сторінку.

Для поїздки з туристською метою потрібно обрати пункт Tourist and short stay visas – Standard Visitor visa. Не потрапте випадково на сторінку Student Visitor visa – це візи для тих, хто їде навчатися на короткострокові курси до Великобританії, а не для туристів-студентів.

У кінці анкети вам буде запропоновано декілька дат для візиту до візового центру для подачі документів. Візовий центр працює з 8:30 до 15:00, тож матимете можливість обрати найзручніший для вас час. Зазвичай проблеми з датами не виникає – часто вільним для подачі є навіть наступний день. Звісно ж, це стосується випадку, коли всі документи підготовлені і на руках.

2. Оплата візової заяви.

Оплати заяви здійснюється виключно онлайн – тож готуйте для цього картку. Вартість подачі на сьогодні –84£. Нагадую, що оплачуєте ви саму подачу заявки, а не візу. Сплата цих зборів не гарантує отримання візи, у разі відмови гроші не повертаються.

3. Безпосередня подача документів у візовий центр Великобританії. Нещодавно він переїхав, нова адреса центру – вул. Глибочицька, 4. Знаходиться він у 10 хвилинах від метро Лук'янівська. З'явитися туди потрібно в зазначений вами день і годину обов'язково особисто. У візовому центрі у вас обов'язково зажадають залишити біометричні дані, до яких належать відбитки пальців і цифрова фотографія.

Друк онлайн анкети та запрошення.

Це маленька деталь, але дуже важлива – без цих роздруківок вас або не впустять до візового центру, або не приймуть документи.

Повний список візових документів:

1. Візова анкета.
2. Одна фотографія – термін давності не має перевищувати 6 місяців. Розмір – 3,5x4, 5 см. Фон – білий. Обличчя – максимально відкрите. На сайті візового центру Великої Британії є навіть спеціальні правила, якою має бути фотографія.
3. Візовий внесок, який оплачують на місці, під час подачі документів, - 84 фунти.
4. Закордонний паспорт (якщо є другий, його теж потрібно з собою принести) + копії всіх сторінок і всіх попередніх віз.
5. Ксерокопії свідоцтв про шлюб або розлучення.
6. Довідка про наявність нерухомості.
7. Документи, які підтверджують ваше працевлаштування або факт навчання.
8. Бронь готелю.
9. Квитки на літак

Документи, що підтверджують ваш фінансовий стан:

10. Виписка з банку про стан рахунку або виписка про рух коштів на картковому рахунку за останні 6 місяців.
13. Медична страховка з покриттям мінімум у €30000.

Кожен документ має бути перекладений англійською мовою.

Раніше без проблем проходили і переклади, зроблені самим заявником. На сьогодні ситуація трохи змінилась: дуже бажано, щоб перекладачем виступала третя особа, а не ви, щоб візовий офіцер міг сконтактувати з нею і уточнити правильність перекладу (зазвичай з перекладачем не контактують, але в правилах подачі є й така вимога). Ідеальний переклад не потребується, головне – щоб його можна було зрозуміти, а для цього вистачить і загальних знань з англійської та шаблонів перекладу цих документів з інтернету. На перекладі потрібно написати ім'я-прізвище перекладача, його контактні дані (телефон), підпис і фразу “Translation is accurate and correct”.

У середньому, розгляд заявки на відкриття візи в Великобританію триває близько 15 робочих днів. Залишається додати, що зазвичай туристська багаторазова віза в Великобританію видається строком на 6 місяців

Митні формальності та валютний контроль здійснюються

при перетині державного кордону і передбачають заповнення митної декларації встановленої форми для кожної особи, яка досягла 16-річного віку. Митна декларація застосовується при митному контролі за товарами і предметами, що належать фізичним особам. Турист зобов'язаний відповісти на всі запитання митної декларації точно і без виправлень, спотворення інформації спричиняє відповідальність згідно з законодавством країни.

У декларацію вносяться відомості про туриста, країну прибуття і країну проходження, мету поїздки, особистий багаж, наявність валюти, предметів старовини і мистецтва, виробів із дорогоцінних металів і дорогоцінних каменів, диких і домашніх тварин. Вказуються відомості про заборонені для перевезення речі: зброю, боєприпаси, наркотики, вибухові речовини, радіоактивні матеріали, високочастотні радіоелектронні пристрої. У виїзну декларацію бажано також внести інформацію про нову дорогу кіноапаратуру, біноклі, фотоапарати, відеокамери. Митна декларація зберігається на весь період тимчасового виїзду чи в'їзду і при поверненні пред'являється митним органам. Після завершення контролю співробітник митниці засвідчує декларацію печаткою і залишає в справах митниці з терміном зберігання, визначеним національним законодавством.

При митному контролі митні органи можуть застосовувати спрощений пільговий порядок проходження туристів двома коридорами: "зеленим" і "червоним". "Червоний" коридор використовується для декларування товарів у письмовій формі, "зелений" – в усній. Застосування двох коридорів (каналів) забезпечує прискорення руху пасажиропотоку через державний кордон, збільшення пропускної здатності пунктів пропуску, спрощує роботу митних органів. Безпосередньо перед двоканальною системою митного контролю створюється інформаційна зона (стенди, щити, табло, буклети), призначена для того, щоб туристи могли зробити свідомий вибір форми декларування товарів і відповідного коридору.

При перетині кордонів усі особи однаково відповідальні за сплату мита, податків на додаткову вартість і акцизів, митних зборів. Предмети особистого споживання, які туристи переміщують через кордон, практично в усіх державах звільнені від митних платежів, якщо їх кількість не перевищує визначених меж.

З 1 січня 2018 року в силу вступили прийняті 7 грудня 2017р.

Верховною Радою України та підписані Президентом поправки до Митного кодексу, які значно обмежують безмитне ввезення товарів через кордон.

Законопроект вводить поняття "новий товар". Новий товар - це товар, на якому немає слідів використання, або який упакований виробником. Якщо ви ввозите новий товар наземним або водним транспортом (все крім літака), то тут є свої тонкощі.

Нові товари і просто товари дозволять ввозити безмитно, якщо їх сума не перевищує €500 вперше протягом місяця і не більше €300 вдруге. Якщо товари ввозяться три рази або більше, то за них доведеться заплатити 10% мита і 20% ПДВ.

Це відбувається у тому випадку, якщо:

- особа була відсутня в Україні довше, ніж 24 години;
- особа не перетинала український кордон більше, аніж один раз за останні 72 години (тобто три доби).

В іншому випадку, відповідно до прийнятого закону, людина, що була відсутня в Україні менше, ніж 24 години, може безкоштовно (тобто без сплати мита) завозити на територію України товари вартістю не більше 50 євро і вагою не більше 50 кілограм. Те саме стосується і осіб, які перетинають український кордон частіше, ніж один раз на 72 години.

У Законі є норма до статті 134 Митного кодексу, яка зобов'яже працівників паспортного контролю передавати інформацію про людей, що в'їжджають на територію України частіше ніж один раз на місяць. Таку інформацію передаватимуть податковій. Зараз подібну інформацію передають тільки про тих, хто перетинає український кордон частіше, ніж один раз на день.

Тобто, якщо ви в'їжджаєте в Україну вдруге за місяць, то у вас не повинно бути товарів більше, ніж на €300. Працівники митниці можуть вибірково перевірити саме вас. Ну, а якщо ви в'їжджаєте втретє за місяць, то ви зобов'язані здати декларацію та сплатити ввезення всіх товарів. Якщо ви перевищуєте ліміт, то слід задекларувати і сплатити мито (10%) і ПДВ (20%) на цей самий надлишок.

Вартість товарів підтверджується чеками. Але якщо у працівника митниці виникають сумніви, то він може самостійно оцінити вартість товару. Для цього на митниці є спеціальні каталоги.

Якщо ви подорожуєте літаком, то норми перевезення товарів в

багажі та ручній поклажі залишаються колишніми - до €1000 можна не декларувати товари (якщо, звичайно, це не товари з обмеженим ввезенням або підакцизні товари). Якщо ви перевищили ліміт, то оплата відбувається також, як і при ввезенні товарів іншим транспортом.

Особисті речі повинні бути потертими. До переліку речей особистого користування також внесені зміни. Так, особистими речами можуть вважатися: товари особистої гігієни, одяг, білизна, взуття, особисті прикраси, один фотоапарат, одна відеокамера, музичні інструменти (не більше 2 штук), не більше 2 мобільних телефонів, телевізор, не більше 2 комп'ютерів, електронна книга (не більше 2 штук), не більше 2 годинників, півлітра туалетної води, спортивне спорядження на одну людину та інші речі, приватне використання яких можна підтвердити. .

Згідно із законопроектом, щоб перевезти через митницю музичні інструменти, мобільні телефони, комп'ютери, калькулятори та електронні книги, годинник і видати їх за речі особистого користування, потрібно щоб хоча б один з предметів мав сліди експлуатації і не був в упаковці.

Питання до самопідготовки:

1. Розкажіть історію виникнення Шенгенської угоди та візи.
2. Розкрийте особливості отримання віз різними категоріями аплікандів (дітей, пенсіонерів, домогосподарок та ін.).
3. Визначте причини, за якими українцям можуть не дати візу або депортувати їх з Євросоюзу і США.
4. Визначте візові правила України. Кому з іноземців потрібно оформляти візу України.
5. Визначте що таке мито, митний тариф. Назвіть види митних ставок.
6. Висвітліть у чому полягають особливості і яка процедура митного огляду.

ТЕМА 4. ПРАВИЛА ПЕРЕВОЗУ ЧЕРЕЗ КОРДОН УКРАЇНИ РОСЛИН, ТВАРИН, КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ

План:

1. Правила перевезення лікарських засобів.
2. Правила перевезення у через кордон України рослин,.
3. Правила перевезення через кордон України тварин.
4. Правила перевезення через кордон України культурних цінностей.

Туристам дозволяється ввозити не більше 5 упаковок одного найменування лікарських засобів у багажі або ручній поклажі, виняток становлять наркотичні або психотропні засоби. Якщо ж курс лікування потребує більше препаратів, то можна перевозити ту кількість, яка не перевищує вказану в рецепті. Рецепт видається на ваше ім'я та повинен бути завірений печаткою лікаря або відповідного закладу охорони здоров'я. Ввезення на територію України психотропних та наркотичних засобів потребує дозволу Міністерства охорони здоров'я.

Під час закордонних поїздок туристи досить часто купують скульптури і прикраси, картини і гравюри, зброю, рукописи, інші предмети, які мають культурно-історичну цінність. Якщо їх куплено в магазині, то до чека додається відповідний дозвіл на вивезення коштовної покупки за кордон. Але не завжди такі покупки здійснюються в магазинах. У цих випадках варто звернутися у відповідні служби з регулювання вивезення і ввезення культурних цінностей чи погодитися залишити ці покупки на кордоні при проходженні митного контролю.

Багато видів флори і фауни захищені Конвенцією з міжнародної торгівлі видами флори і фауни, яким загрожує зникнення. Її підписали практично всі країни. Конвенція регламентує вивезення рідкісних рослин, тварин і виробів із них. Обмеження пов'язані з заборонаю на вивезення орхідей, кактусів, мавп, папуг, ящірок, змій, хамелеонів, диких кішок, а також виробів з хутра тигра, леопарда, лева, ягуара, зі слонової кістки, шкіри черепах, крокодилів, кобри й інших рептилій. На митниці перелічені рослини і тварини можуть бути конфісковані без компенсації. При купівлі рослин у горщиках (карликові дерева, кактуси тощо) потрібно одержати фітосанітарний сертифікат, який підтверджує, що рослина здорова.

Імпорт, експорт і транзит квіткової продукції в Україну здійснюється на підставі Закону України "Про карантин рослин", "Правил фітосанітарного контролю на державному кордоні України", Вказівок Укрголовдерж-карантину "Про карантинні обмеження при ввезенні з-за кордону і використання в Україні зрізаних квітів".

Відповідно до законодавства України, всім українським і іноземним громадянам заборонено ввозити на територію України такі об'єкти, що підлягають карантину:

- насіння диких і культурних рослин;
- живі рослини і їх частини (бульби, живці, коріння, кореневища, цибулини і так далі);
- рослини з ґрунтом і ґрунт (саджанці, розсада, квіти в горщиках і так далі);
- культури живих грибів, бактерій, вірусів-збудників хвороб рослин;
- колекції насіння і гербарії різних рослин.

Дозволено ввезення свіжих фруктів і овочів (окрім картоплі), до 10 кг кожного найменування на одного пасажера.

Багато видів рослин знаходяться під загрозою зникнення або занесені в «Червону книгу» причому, одним з головних чинників, загрози їх існуванню, є міжнародна торгівля. Тому ввезення таких рослин на територію України і вивіз їх за її межі регулюється відповідно до особливих правил, які встановлюються як міжнародними угодами, так і національним законодавством України.

Вільно можна провозити на територію України продукцію продовольчого характеру (чай, каву, цукор, прянощі, крохмаль, муку, крупи, сухофрукти, горіхи, лікарські рослини) в розумних межах (до 5 кг на одного пасажера), у відповідній упаковці і для особистого використання. Що стосується продукції рослинного походження, то доведеться доводити карантинній службі, що це піде в їжу, не містить небезпечних мікроорганізмів і заборонених речовин.

Отже, перед тим, як провозити рослини та продукцію рослинного походження, обов'язково, зверніться в службу фітоконтролю та якщо треба, отримаєте карантинний сертифікат в Державній службі з карантину.

У багатьох країнах існують обмеження на ввезення-вивезення кішок, собак, акваріумних рибок, вимагаються міжнародний ветеринарний сертифікат, що підтверджує зроблені їм щеплення, і

довідка про щеплення проти сказу, які мають термін дії. В деяких державах існує заборона на ввезення певних тварин. Наприклад, у Францію та Ізраїль не можна ввозити цуценят і кошенят віком до трьох місяців, у Саудівську Аравію заборонено ввезення голубів, качок, гусей, індиків, курчат. Перевезення тварини оплачується як додаткова вага багажу, навіть якщо багажу взагалі немає. У деяких країнах існують квитки на тварин вартістю від 100 до 150 дол. США.

Інформація про тварину, що перевозиться, повинна надаватися при бронюванні квитка! До перевезення приймаються такі тварини як кішки і собаки, а також невеликі домашні приручені тварини і птахи.

Тварини і птахи приймаються до авіап перевезення тільки за попереднім погодженням з Перевізником. Для вивозу з країни тварини, в першу чергу знадобляться документи для перевезення тварин. Не залежно від того, в салоні летить тварина або багажному відділенні, вона перевозиться в спеціальному контейнері.

Для оформлення супровідних документів необхідно звернутися в службу ветеринарного контролю. Контейнер повинен відповідати вимогам ІАТА (Міжнародна Асоціація Авіап перевізників) і відповідати розміру тварини. Необхідні розміри можна визначити таким чином:

- висота контейнера має дорівнювати висоті стоячої тварини;
- ширина контейнера дорівнює подвійній ширині вихованця;
- довжина контейнера дорівнює довжині тіла плюс половина довжини лапи.

Контейнер можна придбати практично в будь-якому зоомагазині. В більшості випадків перевезення тварини оплачується як понаднормативний багаж. Зрозуміло, ні авіакомпанія, ні агент, що виписує квиток, не несе відповідальності за правильність оформлення ветеринарних довідок і дозволу на вивіз.

Деякі країни (Великобританія, Ірландія, Швеція, Австралія, Нова Зеландія) мають дуже строгі обмеження на ввезення тварин, вимагають наявність додаткових щеплень, довідок, а також передбачають карантин (до 6 місяців). Тому, є сенс заздалегідь поцікавитися правилами ввезення тварин в країну призначення.

Майже всі авіакомпанії не допускають в салон собак і кішок (МАУ дозволяє). Інколи можливе провезення тварин з ваговими обмеженнями до 10 кг. Всі останні тварини летять в спеціальному відділі багажного відсіку. Аеропорти, до/з яких заборонено перевезення тварин вагою від 32 до 75 кг в якості зареєстрованого

багажу: Баку, Бангкок, Брюссель, Вільнюс, Вінниця, Дніпро, Дубай, *Запоріжжя*, Івано-Франківськ, Коломбо, Кутаїсі, Лондон, Львів, Нью-Йорк, Пекін, Прага, Тегеран, Чернівці.

Для собаки вагою понад 40 кг потрібний окремий пасажирський квиток і окреме пасажирське крісло. Також в салоні перевозяться собаки-поводирі, супроводжуючі сліпих і глухих пасажирів. Такий собака має бути в наморднику і знаходитися біля господаря. Поводирі перевозяться безкоштовно. Також дозволяють перевозити тварин (собаки та кішки вагою до 8 кг) для емоційної підтримки. У випадку перевезення тварини, що виконує функції емоційної підтримки, необхідно надати відповідне підтвердження від лікаря про те, що особа потребує супроводу такої тварини. Треба заздалегідь надіслати заявку на перевезення тварини для емоційної підтримки.

Перевізник не несе відповідальності за які-небудь збитки, захворювання або смерть тварини, а також в разі відмови в прийомі на території країни.

Загальний список необхідних документів для вивозу або ввезення собак, котів, тхорів, птиці, екзотичних тварин за кордон:

1. Електронна ідентифікація. Імплантований під шкіру тварини мікрочіп повинен відповідати стандарту SO11784, SO11785.

2. Ветеринарний паспорт міжнародного зразка (фото тварини, якщо вона досягла 1 року).

3. Вакцинація проти сказу. Лікар ветеринарної медицини робить відмітку у ветеринарному паспорті (назва вакцини, підпис, печатка, дата) після перевірки ідентифікації тварини. Термін дії вакцинації залежить від використаної вакцини і не може перевищувати 1 рік. Вакцинація повинна бути проведена тварині у віці від 3 місяців і не більше ніж за 1 місяць до виїзду. Особа, яка бажає провезти з собою тварину віком до 3 місяців має перед цим дізнатися в країні в'їзду, чи дозволений це в цій країні в'їзд без вакцинації.

3.1 Комплексна вакцинація проти інфекційних захворювань собак, тхорів, кішок.

4. Форма 1 ВЕТ, 1 ВЕТ (СНД), ветеринарний сертифікат. Форма видається державною службою ветеринарної медицини не раніше ніж за 3 дні до виїзду тварини за кордон, сертифікат видається державною службою ветеринарної медицини на кордоні та транспорті за 10 днів.

5. Довідка про аналіз крові на титрування антитіл до вірусу сказу. Довідка потрібна між 4 і 12 місяцем після вакцинації проти сказу. Вивчення взятої на аналіз крові повинно проводитися в акредитованій лабораторії, а вміст нейтралізуючих антитіл повинен становити не менше ніж 0,5 МЕ / мл.

6. Дегельмінтизація і інсектоакарицидна обробка тварин, про що свідчать відмітки лікаря ветеринарної медицини у ветеринарному паспорті. Ці процедури повинні бути зроблені додатково між 48 і 24 годинами до від'їзду.

7. Довідка про те, що тварина не представляє племінної цінності.

8. Ліцензований контейнер для транспортування тварини, який надійно закривається.

9. Сертифікат імпорту.

У різних країнах діють неоднакові правила ввезення-вивезення валюти. Наприклад, у США турист зобов'язаний декларувати ввезення-вивезення валюти на суму понад 10 тис. дол. У багатьох закордонних країнах для туристів немає обмежень на ввезення-вивезення національної валюти через свої кордони (Австрія, Бельгія, Велика Британія, Данія, Німеччина, Швейцарія, США, Канада, Австралія, Японія). У країнах Західної Європи й інших країнах для заохочення туристів діє система пільгових покупок без податку – "tax-free" (TFS).

В Україну можна ввозити суму еквівалент до € 10 тис. без письмового декларування. Якщо ж сума більша, тобі треба пред'явити довідку з банку, що ця сума знята з особового рахунку.

Під час закордонних поїздок туристи досить часто купують скульптури і прикраси, картини і гравюри, зброю, рукописи, інші предмети, які мають культурно-історичну цінність. Якщо їх куплено в магазині, то до чека додається відповідний дозвіл на вивезення коштовної покупки за кордон. Але не завжди такі покупки здійснюються в магазинах. У цих випадках варто звернутися у відповідні служби з регулювання вивезення і ввезення культурних цінностей чи погодитися залишити ці покупки на кордоні при проходженні митного контролю.

Перевезення особистих речей за кордон дуже часто пов'язано з проблемою, яка виникає на митниці при визначенні того, чи перевозяться нагороди, монети, ікони, марки, картини або скульптури

потрапляють під категорію «культурних цінностей». При цьому зовсім не обов'язково, щоб вони були старовинними, адже згідно чинного законодавства (наказ Міндоходів № 15 від 14.01.15 «Про погодження роз'яснень до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності»), під категорію «антикваріат» потрапляють будь-які вироби, чий вік перевищує 100 років.

Саме тому, щоб перевезення речей за кордон пройшло без ускладнень і уникненні труднощів при проходженні митного контролю, необхідно заздалегідь отримати довідку в Управлінні з контролю за переміщенням культурних цінностей і охорони культурної спадщини, що об'єкт не є «культурною цінністю».

Основним документом, який визначає порядок і правила вивезення культурних цінностей та творів мистецтва за кордон є Наказ Міністерства культури від 22.04.2002 № 258, яким схвалено «Інструкцію про порядок оформлення права на вивезення, тимчасового культурних цінностей та контроль за їх переміщенням через державний кордон України».

Заборонені до вивозу за кордон культурні цінності (твори мистецтва, старовинні книги, монети, марки, нагороди), які внесені до Державного реєстру національного культурного надбання, включені до Національного архівного фонду або Музейного фонду України. Спроба з вивезення є кримінальним злочином.

Видачу дозволів (свідоцтв) на виклик здійснює Державна служба контролю

Щоб отримати дозвіл на перевезення особистих речей за кордон (ПМП або тимчасово), які можуть мати культурну цінність, необхідно подати заяву до Державної служби, але не пізніше, ніж за місяць до запланованої дати перетину кордону. При цьому додатково буде потрібно:

- для фізичної особи – документ, що засвідчує особу (паспорт громадянина України, службовий паспорт, дипломатичний паспорт, посвідчення особи моряка і т.д.);
- для юридичної особи – код ЄДРПОУ;
- документ, який підтверджує права власника на володіння представленими культурними цінностями;
- два примірники списку культурних цінностей, які планується вивезти (форма списку встановлена діючої інструкції і має особливості для друкованих видань, музичних інструментів і

предметів філателії);

- по два примірники кольорових фотографій подаються на експертизу культурних цінностей, за винятком предметів нумізматики, філателії, фалеристики та боністики;

- висновок державної експертизи (вартість і порядок її проведення визначаються окремою постановою Кабінету Міністрів України).

Для отримання дозволу на вивезення смичкових інструментів потрібно додатково подати паспорт встановленого зразка, який видається Міністерством.

Остаточне рішення про надання права на вивезення (або його заборони) культурних цінностей приймає Державна служба контролю (або її представник). При цьому на свідоцтві, а також на кожній сторінці списку, в якому вказані культурні цінності та їх фотографіях, посадова особа Державної служби має поставити штамп «Дозволено для вивезення з України». Крім того, додатково в списку і на кожній фотографії повинен бути вказаний номер свідоцтва та дата його видачі. Один комплект, що включає список цінностей і всі фотографії, залишається в Держслужбі, а другий видається на руки власникові.

Посвідчення, що дає право на перевезення речей за кордон, мають культурну цінність, дійсно 6 місяців з дня його видачі.

Питання до самопідготовки:

1. Розкрийте процедуру вивезення собак і кішок з України. Які тварини підлягають ветеринарному контролю?

2. Визначте правила перевезення тварин авіакомпаніями світу: Delta Air Lines, Lufthansa, Air France, Qatar Airways, Austrian. Які відмінності існують?

3. Розкрийте особливості ввезення тварин до Великої Британії, США, Австралії. Які тварини заборонені до ввозу?

4. Дайте визначення «культурні цінності». Які категорії предметів відносяться до «культурних цінностей»?

5. Перерахуйте культурні цінності, не дозволені до вивезення України. Яка процедура отримання свідоцтва на право вивезення культурних цінностей з України?

ТЕМА 5. МЕДИКО-САНІТАРНІ ФОРМАЛЬНОСТІ

План:

1. Рекомендації ВООЗ щодо медико-санітарних формальностей та вакцинації.
2. Головні небезпечні хвороби у світі.
3. Країни обов'язкової вакцинації.
4. Правила поведження туристів у тропічних вологих країнах.

Санітарні (медичні) формальності – це процедури, пов'язані з перевіркою дотримання особами, що перетинають державний кордон, і їх тваринами (якщо такі є) установлених вимог про вакцинації (щеплення).

Контроль за дотриманням формальностей здійснюється спеціальними санітарними службами в прикордонних пунктах, що використовуються для в'їзду і виїзду з країни, і складається зазвичай в перевірки у туристів і мандрівників міжнародного сертифіката про вакцинацію. В необхідних випадках санітарні формальності передбачають вакцинацію туристів і подорожуючих на місці або їх тимчасову ізоляцію в карантині, якщо є ймовірність перенесення інфекційних захворювань.

Дотримання встановлених медичних правил у туристських поїздках безпосередньо є безпекою життя і здоров'я туриста.

Для запобігання поширення небезпечних захворювань органами охорони здоров'я можуть запроваджуватися особливі заходи санітарного контролю. Такі заходи здійснюються санітарно-епідеміологічними службами України в пунктах перетину кордону. Для цього спеціально обладнані санітарно-контрольні та карантинні пункти в аеропортах, морських і річкових портах, вокзалах, автовокзалах, де здійснюються міжнародні перевезення. Санітарні формальності проводяться з урахуванням рекомендацій Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), правила якої діють з 1951 р, і Всесвітньою туристською організацією (ЮНВТО).

За даними ВООЗ, останні роки в світі зберігається небезпека інфекційних захворювань, що відносяться до карантинних. Щорічно реєструються спалахи холери, чуми, лихоманки Ласса й Ебола, жовтої лихоманки, малярії та інших небезпечних захворювань.

Наприклад, з серпня 2017 року на Мадагаскарі протікає

великий спалах чуми, яка зачіпає основні міста та інші неендемичні області.

Прогноз із захворюваності карантинними інфекціями на найближчі роки зберігається несприятливим, тому необхідні обов'язкові заходи профілактики. У ряді країн світу зберігаються природні осередки карантинних інфекцій: *чуми* – В'єтнам, Болівія, Бразилія, Перу, ДРК, Замбія, Зімбабве, Мадагаскар, Мозамбік, Танзанія, Уганда, а також на території Росії (Астраханська область, Карачаєво-Черкеська республіка, Дагестан); *холери* – 67 країн Азії, Африки, Південної Європи, Центральної Америки і тропіки Південної Америки; *жовтої лихоманки* – Центральна Америка, тропіки Південної Америки, Африка.

Особливо небезпечні та карантинні інфекційні захворювання становлять загрозу для здоров'я громадян, так як вражають життєво важливі органи: легені, нирки, печінку, серцево-судинну, шлунково-кишкову і лімфатичну системи. Якщо вчасно не звернутися за медичною допомогою, то такі захворювання можуть мати летальний результат.

У зв'язку з цим необхідно знати ознаки інфекційних захворювань і дотримуватися заходів особистої профілактики.

У підготовчий період перед поїздкою в зарубіжні країни обов'язково бажано пройти інструктаж в турфірмі. В період перебування в зарубіжній країні слід дотримуватися певних правил проживання, харчування та культурного відпочинку. Звернемо увагу на деякі необхідні запобіжні заходи.

Проживання допускається тільки в готелях, що забезпечені централізованим водопостачанням і каналізацією. При наявності в номері та інших приміщеннях готелю комарів, бліх, гризунів необхідно негайно довести до відома адміністрацію для вжиття заходів щодо їх знищення.

Харчування допускається тільки в певних ресторанах, обумовлених договором, де використовуються продукти тільки гарантованої якості, і тільки промислового виробництва; для пиття повинна використовуватися тільки бутильована або кип'ячена вода, напої, соки промислового виробництва гарантованої якості. Забороняється використовувати в їжу нетрадиційні продукти, страви, які не пройшли необхідної технологічної обробки, продукти з вичерпаним терміном придатності, а також придбані в місцях

випадкової вуличної торгівлі; купувати лід для охолодження напоїв у продавців вуличної торгівлі.

Залежно від регіону, куди турист збирається подорожувати та інших обставин, може бути рекомендована вакцинація проти таких хвороб:

- Дифтерія та правець – імунізація проти цих інфекцій проводиться дітям, які не завершили курс первинної вакцинації, за необхідності скоротивши терміни між щепленнями або перенести їх на більш ранні терміни (наприклад, почати вакцинацію в 2 місяці, а не в 3, щоб до 4 місяців дитина була вже повністю щеплена). Вакцинація проти дифтерії та правця повинна проводитися при виїзді в будь-яку країну.

- Поліомієліт – особи, що виїжджають в регіони, де поліомієліт все ще є ендемічним або епідемічним захворюванням, повинні завершити повний курс первинної вакцинації, а якщо цей курс закінчений, то отримати бустерну дозу поліомієлітної вакцини (ревакцинацію). За необхідності для дітей можна перенести терміни і скоротити інтервал між щепленнями (як у випадку дифтерії і правця).

- Кір та паротит – всі особи, які не отримали хоча б одну дозу відповідної вакцини і не хворіли, повинні бути щеплені до виїзду, незалежно від країни.

- Туберкульоз – рекомендується всім особам (особливо лікарям і вчителям), які виїжджають на тривалі терміни для роботи серед населення країн з високими показниками захворюваності на цю інфекцію. Перед мандрівкою та після повернення бажана постановка туберкулінової проби (Манту), що особливо важливо для осіб, працюючих в польових умовах та дітей які проживають з ними.

- Жовта лихоманка – щеплення проти цієї хвороби обов'язкове для в'їзду до деяких країн Африки і Південної Америки (Ангола, Бенін, Болівія, Бразилія, Бурунді, Венесуела, Буркіна-Фасо, Габон, Гайана, Гана, Гвінея-Бісау, Гвінея, Гамбія, Гондурас, Демократична Республіка Конго, Камерун, Кот д'Івуар, Нігерія, Нікарагуа, Панама, зона Панамського каналу, Парагвай, Перу, Руанда, Сан-Томе і Принсіпі, Сенегал, Сомалі, Суринам, Сьєрра-Леоне, Танзанія, Того, Тринідад і Тобаго, Уганда, Французька Гвіана, Центрально-африканська республіка, Чад, Еквадор, Екваторіальна Гвінея, Ефіопія). Про щеплення потрібно подбати заздалегідь: за місяць, мінімум за 10 днів до від'їзду. Сертифікат про імунізацію проти жовтої лихоманки

дійсний в період від 10 днів до 10 років після вакцинації.

- Гепатит В – вакцинація проти гепатиту В рекомендується особам, які виїжджають в ендемічні регіони (Південно-Східна Азія, Африка, Близький Схід, Амазонія). При цьому слід враховувати такі обставини:

1. поїздка триватиме понад 6 місяців;
2. можливі сексуальні контакти з місцевим населенням;
3. професійні чинники – контакт з кров'ю або виділеннями місцевого населення (особливо важливо для медичного персоналу).

Первинний курс слід завершити за 6 місяців до початку подорожі; якщо це неможливо, його завершують за кордоном.

- Гепатит А – рекомендується особам, які виїжджають в країни, що розвиваються (особливо медикам і вчителям). Хвороба більш поширена в країнах і регіонах з теплим кліматом.

- Черевний тиф – вакцинуються особи, котрі збираються в країни, що розвиваються (Північна Африка, Індія, Середня Азія і т.д.) на тривалий термін (більш ніж 4 тижні).

- Менінгококова інфекція – вакцинація показана особам, які виїжджають на тривалий термін в країни з високим ризиком зараження (район Сахари, Об'єднані Арабські Емірати, Саудівська Аравія).

- Японський енцефаліт – вакцинація показана особам, що прямують в ендемічні райони деяких країн Південної Азії і Далекого Сходу для роботи в польових умовах на термін більше місяця пізнім літом або ранньою осінню. Вакцина може бути отримана в країні перебування.

- Холера – оскільки щеплення і лікарські препарати не забезпечують повного захисту організму та запобігання захворювання на холеру, Всесвітня Організація Охорони здоров'я з 1973 року не вимагає пред'явлення сертифіката з цього захворювання при в'їзді в жаркі країни.

- Чума – щеплення від чуми ефективні лише на 70%, тому вони не є обов'язковими для туристів. Вакцинацію проводять лише так звані групи ризику, тобто особи, які працюють в зоні можливої появи чуми.

- Сказ – ця хвороба широко поширена в таких країнах, як В'єтнам, Індія, Китай, Таїланд, країни Південної Америки. Курс вакцинації бажано провести за місяць до поїздки.

- Кліщовий енцефаліт – хвороба актуальна в наступних країнах

і регіонах: Австрія, Чехія, Карелія, Урал, Красноярський, Хабаровський край, Новосибірська область і Поволжя.

Кожна країна має свої власні вимоги до вакцинації осіб які прибувають до неї або від'їжджають. Всесвітня Організація Охорони Здоров'я щорічно публікує відповідні вимоги, що стосуються всіх країн.

До особливо небезпечних захворювань мандрівників відносяться: малярія, натуральна віспа, холера, жовта лихоманка, СНІД, атипова пневмонія, чума. Крім цього є регіони, де існує висока ймовірність захворювання іншими важкими інфекціями.

Правила поведінки у тропіках.

Питання про відвідування дикої природи в тропіках, особливо в Південно-Східній Азії (Таїланд, Індонезія, Малайзія та інших країнах, де джунглі фактично оточують готелі) треба розглядати з усією серйозністю і максимальним ступенем відповідальності. Найкраще в джунглі одному не ходити, тільки в супроводі досвідченого місцевого екскурсовода. Перед такою екскурсією обов'язково повинен бути проведений інструктаж, в якому особливу увагу слід приділити питанням "гардероба" і правилам поведінки в джунглях. В одязі не допускається жодних майок, шортів і сандалій, тут, скоріше, підійде щільна сорочка з довгими рукавами і джинси, які захистять від укусів мошок, комарів і інших літаючих комах. На ногах – товсті шкарпетки, кросівки або кеди. На голові обов'язково кепка з козирком або капелюх з полями. Довге волосся треба прибрати під головний убір, інакше доведеться потім довго вичісувати з них літаючу і плазує "нечисть". Брати з собою слід мінімум речей, особливо тих, які здатні привернути увагу мавп своїм кольором або блиском. Мавпи, як і ворони, кидаються на все блискуче.

Укус будь-якої мошки в джунглях викликає нарив, який зійде через 5-6 днів. Від комарів, москітів і інших шкідливих жучків допомагають репеленти і захисні мазі, які в тропічних країнах продаються в готелях. Але ще більш кращий спосіб уникнути укусів – це здійснювати екскурсії в джунглі рано вранці, коли кровосалісні комахи ще не активізувалися і особливо не докучають оточуючим.

У джунглях і савані обов'язково потрібно користуватися репелентами, вони позбавляють не лише від комарів, але і летючих п'явок та іншої дивовижної живності. Подорожуючи в джунглях, потрібно постійно дивитися на всі боки, особливо під ноги, строго

дотримуючись за екскурсоводом. Тут як на "тюремному етапі" – крок в сторону і ... смерть на місці від укусу "змій-п'ятихвилинки" або загибель в болотній безодні. Також небезпечно годувати будь-яких тварин, особливо мавп, великим тваринам не можна дивитися прямо в очі або підвищувати на них голос, це розцінюється як виклик і негайно може прослідувати шалений напад.

Вкрай важливо, щоб туристи знали, при найменших симптомах хвороби, головного болю, підвищеної температури тощо, слід негайно звернутися до лікаря, в тому числі, зробити аналіз крові –тільки в цьому випадку є шанси залишитися в живих. Самолікування з надією, що це застуда або грип, призводить до летального результату.

Як наочний приклад можна привести сумний випадок з відпочинком молодят навесні 1997 року на Мальдівських островах. Через тиждень після повернення додому у нареченої стало розпухати обличчя, а через кілька днів стало "рости" і обличчя нареченого. В Інституті медичної паразитології і тропічної медицини ім. Є.І. Марциновського поставили діагноз: філярітоз від укусів Мальдівських комарів. У той момент, коли комарі жалять, філярії відкладають під шкірою людини свої личинки, які викликають пухлину особи, іноді й інших частин тіла. Завдяки швидкому втручання лікарів, через три тижні розвиток хвороби насилу вдалося зупинити. В іншому випадку захворювання могло стати невиліковним.

У тропіках не слід купатися в природних водоймах з прісною водою, тільки басейнах при готелях. Також не рекомендується купатися в морі або ходити у води босоніж, якщо неподалік від цього місця впадає річка. У прісній воді живуть личинки хробаків-паразитів, які при купанні "приклеюються" до тіла, безболісно впроваджуються під шкіру, проникаючи потім в кров і можуть жити в організмі людини роками, руйнуючи печінку, легені та інші внутрішні органи. Розвиток цієї хвороби – шистосомозу – протікає повільно і непомітно, явні симптоми можуть проявитися навіть через кілька років після поїздки в тропіки.

У тропічних країнах збудники подібних хвороб підстерігають туристів скрізь. Личинки глистів прекрасно почувають себе у воді, на вологому ґрунті, рослинах і тваринах. Повітрям личинки переносять комарі, гедзі та мошки. Навіть термічна обробка їжі, особливо з морських продуктів: риб, крабів, раків і водоростей, не знищує ці личинки. Висновок один – уникати прийому їжі в випадкових місцях,

поза цивілізованими ресторанами і готелем.

Дослідження показали, що ризик зростає в місці з кількістю зірок в готелі: в готелі 5 * захворює більше туристів, ніж в 3 *. Причина в тому, що розкішна обстановка вводить гостей в обман, і вони замовляють страву, від яких відмовилися б в більш дешевих готелях.

Якщо перебування в Африці або Південно-Східної Азії затягується на тривалий період, епідеміологи радять робити щеплення від гепатиту В.

Найбільше неприємностей пов'язано із захворюваннями, які передаються укусами комах. Тут і бругіоз (лихоманка від укусу зараженої комара), і хвороба Шагаса, що викликає розширення лімфатичних вузлів, печінки, селезінки (винен хворий клоп). Зустрітися з ними можна в Мексиці, Кенії і навіть в Таїланді.

Навіть в європейських країнах звичайних для нас ліків – тієї ж но-шпи – в аптеках не знайти, а то, що є, коштує дорого і продається за рецептом. Тому в поїздку обов'язково слід не тільки свої звичайні ліки, але і "похідну аптечку" з необхідним набором медикаментів, не забувши захопити активоване вугілля і препарати типу імодіума.

Питання до самопідготовки:

1. Визначте загальні рекомендації ВООЗ з приводу вакцинації населення.
2. Розкрийте, що входить в поняття «вакцинація»? Медичний сертифікат.
3. Перерахуйте основні складові аптечки туриста. Поясніть доцільність застосування цих медичних препаратів.
4. Висвітліть проблему розповсюдження СНІДу у світі та Україні.
5. Складіть пам'ятку туристу для відвідування будь-якої екзотичної країни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про туризм».
2. Закон України «Про порядок в'їзду в Україну і виїзду з України громадян України»
3. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»
4. Інструкція про умови і правила здійснення підприємницької діяльності, пов'язаної з наданням туристських послуг, та контролю за їх дотриманням
5. Алейнікова Г. М. Організація та управління турбізнесом: навчальний посібник. – Харків: Олді-Плюс, 2015. – 184 с.
6. Бгатов А.П., Бойко Т.В., Зубрева М.В. Туристские формальности. – М.: Академия, 2012. – 297 с.
7. Ісмаєв Д.К. Робота туристської фірми з організації закордонних поїздок. – К: Промінь, 2013. – 188 с.
8. Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. Основи туристського бізнесу: навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2014. – 272 с.

Інформаційні ресурси

1. Международные туристские формальности как элемент международного частного права. – [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <<http://www.allpravo.ru/diploma/doc34p0/instrum150/item739.html>>. [Посилання дійсне на 15.06.2019 р.]
2. Понятие туристских формальностей. – [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <<http://bibliofond.ru/view.aspx?id=500679>>. [Посилання дійсне на 12.06.2019 р.]
3. Туристські формальності. – [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <<http://www.za4et.net.ua/referat/vrmsom>>. [Посилання дійсне на 17.06.2019 р.]
4. Технології проходження туристських формальностей. – [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <<http://www.refsru.com/referat-8746-1.html/>>. [Посилання дійсне на 10.06.2019 р.]
5. Туристські формальності. – [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <http://pidruchniki.com/14940807/turizm/turistichni_formalnosti>. [Посилання дійсне на 17.06.2019 р.]
6. Туристські формальності, що діють в міжнародному туризмі. – [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <<http://ukrbukva.net/114498-Turistskie-formal-nosti-deiystvuyushie-v-mezhdunarodnom-turizme.html>>. [Посилання дійсне на 17.06.2019 р.]